

Zo ging dat in Hasselt in 1490: een pensioenregeling voor Henrick Sweerts, Heilige-Geestmeester

Rombout Nijssen

Dankzij de wettelijke pensioenregelingen die in België van kracht zijn, zijn veel mensen in ons land verlost van al te grote financiële zorgen in de periode na hun actieve loopbaan. Doordat ons recht op een pensioen in de loop van de jaren een vanzelfsprekendheid geworden is, staan wij er nog zelden bij stil dat het pensioen zoals wij dat nu kennen niet ouder is dan het eerste kwart van de twintigste eeuw. De invoering van de verplichte pensioenverzekering voor arbeiders en bedienden dateert in België van respectievelijk december 1924 en maart 1925. Voor mijnwerkers bestond al sinds 1911 een verplichte pensioenverzekering.

Wie in de eeuwen daarvoor van een – op financieel vlak – zorgeloze oude dag wilde genieten, moest zich verzekeren van de goede wil en het vermogen van zijn kinderen of andere verwanten, of moest zelf een vermogen opbouwen dat hem zou toelaten *van zijn rente te leven*.

In 1490 zag Henrick Sweerts zich geconfronteerd met het feit dat hij *overmits synre altheit ind crancheit* niet meer in staat was zijn werk nog te kunnen uitvoeren. Sweerts was Heilige-Geestmeester van de stad Hasselt, en als zodanig beheerde hij het patrimonium van de stedelijke armentafel.

Op 3 september 1490 bood hij zich samen met Mewis Colen bij de griffie van de schepensbank van Hasselt aan, om daar de regeling die hij met de bestuurders van de armentafel getroffen had in een oorkonde te laten vastleggen. In de eerste plaats droeg Sweerts al de goederen die hij voor de armentafel beheerd had, formeel weer over aan de schout, die ze vervolgens aan Mewis Colen overdroeg. Colen zou in de toekomst namens de armentafel als *gichtdrager* optreden met betrekking tot de goederen die de armentafel in het rechtsgebied van de schepenen van Hasselt bezat. Als *gichtdrager* was hij de persoon die de armentafel kon vertegenwoordigen als zij gronden of andere onroerende bezittingen zou verkopen, verpanden of verpachten. Samen met de goederen zelf gaf Sweerts formeel ook de *fauten ende vervallen ceijnsen ind pechten tot desen dage toe* aan Colen door.

Daarmee werd bedoeld dat er nog achterstallige cijzen en pachten aan de armentafel betaald moesten worden, en dat Colen of iemand anders die alsnog namens de armentafel zou kunnen gaan innen. Tot slot deed Sweerts ook afstand van de *registeren ende bescheide* – de documenten die hij gebruikt had bij het beheer van de goederen van de armentafel – zodat zijn opvolger goed gedocumenteerd aan de slag zou kunnen gaan.

Om zich van een min of meer comfortabele oude dag te verzekeren had Sweerts een vrij aanzienlijk pensioen uit de brand weten te slepen. Vanaf 1491, en zijn leven lang – *so lange hy op desen werelt leven sall* – zou de armentafel hem jaarlijks vijfenzeventig gouden Rijnse guldens betalen – of in plaats van elke gulden twintig zilveren stuivers – en zes mud rogge Hasseltse maat. De betalingen zouden jaarlijks in twee schijven moeten gebeuren: de eerste half maart, en de tweede op *tsint Remeismesse*, de feestdag van de heilige Remigius (1 oktober). Voorts zou hij gebruik mogen blijven maken van de woning van de armentafel die hij bewoonde, en van een beemd *in die Dieperake gelegen*, om daar *sijn leeffdage lanck* één of twee koeien op te houden, en tot slot liet hij nog opnemen dat de veldvruchten die hij in 1490 had laten inschuren en de vruchten die in september nog op het veld stonden zijn bezit zouden blijven.

De oorkonde waarin deze afspraken tussen de armentafel en Sweerts werden vastgelegd, maakt nu deel uit van het in het Rijksarchief te Hasselt bewaarde deel van het archief van de abdij van Herkenrode. Op het eerste gezicht kan het vreemd lijken dat een oorkonde met de tekst van een overeenkomst tussen de armentafel van Hasselt en de op rust gestelde beheerder van haar goederen, deel uitmaakt van het archief van de abdij van Herkenrode. De reden hiervoor is dat de woning waarvan sprake is in de oorkonde, en die door de Heilige-Geestmeester bewoond werd, op de plek van de huidige Herkenrodekazerne gelegen was. Zij zou later door de abdij gekocht worden, en zoals dat destijds gebruikelijk was, werden bij de verkoop ervan ook de documenten die de armentafel over het verkochte goed bezat, aan de koper overgedragen.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Oorkonden van de abdij van Herkenrode*, nr. 1161

Allen den ghenen die desen brieff sien sullen oft horen lesen, wy scoutet ind scepenen der stat van Hasselt des gericht van bennen ind buten, groite in onsen here, met kennisse der waerheit doen kont ind kenlick dat comen is in properen persone voer ons als gerichte Henrick Sweerts, heilegeestmeester der vurscreven stat, ende heeft syns goits moets willen ind onbedwongen alle de guede ind erve den ermen des tafelen des heiligengeest der vurscreven stat van Hasselt toebehorende so wo die gelegen sijn met allen den fauten ende vervallen ceijnsen ind pechten tot desen dage toe daten ondergescreven met den registeren ende bescheide die hy over menich jaer regeert heeft, ende nu overmits synre

altheit ind crancheit niet langer regeren en can, in srichters hant opgedragen ind daer op vertegen tot orber ende behoiff den ermen der stat van Hasselt vurscreven, behelteliken deser vorwarden hier nabescreven, te weten dat men hem den vurscreven Henricken uut den selven gueden syn leeftdage lanck betalen sall die somme van vyffindtseventich Rinsgulden, te twintich stuveren elken gulden ende sesse mudde roggen Hessels pacht ende maten alle jaer vallende te betalen in twee termyndagen, te weten deen helft te halff merte neestkomende ende dander helft tsint Remeismesse neestvolgende, ende also van jaer te jaer ende van termyne te termyne, so lange hy op desen werelt leven sall ende niet langer. Oick ist vorwarde dat derselve Henrick sijn leeftdage lanck besitten ind gebruycken sall dwoenhuis met den hove ende met den bamp in die Dieperake gelegen om een cuwe oft twee sijn leeftdage lanck daer op te halden. Oick sal hij te synen verdone hebben alle die vruchten die hy op dit tegewordich jaer heeft ingevuert ind noch inden velde syn sonder ergelist, ind also naden opdragen ende verthyen Henrix vurscreven ind na alle vorwarden voer vercleert, waert Mewis Colen als gichtdreger tot behoiff der ermen van Hasselt in alle die guede ind erve den ermen der tafelen des heiligen geest van Hasselt toebehorende gegicht ind gegoit met alle den rechten ind solempneteiten na ons bencken gewoenlic ind naden lantrecht, beheltelick der vorwarden vurscreven ind alre mallix recht ind waert in hoeden gekeert. In orkonde der waerheit hebben wy scepenen vurscreven onse scepenamps ziegelen hier onder aen doen hangen inden jaer der gebuerten ons heren Jhesu Christi doemen screef dusent vierhondert ende negentich des derde daichs in septembris.

Adres van de auteur:

Rijksarchief

Bampslaan 4

3500 Hasselt

www.romboutnijssen.be